

European Network of Election Monitoring Organizations International Observation Mission Ukraine Parliamentary Elections 2007	Європейська мережа організацій, що спостерігають за виборами Міжнародна місія спостереження Парламентські вибори в Україні 2007
---	--

1 жовтня 2007 р.

ВИСНОВКИ ЕНЕМО ПРО ДЕНЬ ВИБОРІВ *Попередній звіт*

Європейська мережа організацій, що спостерігають за виборами (ЕНЕМО), направила 400 своїх короткострокових спостерігачів для спостереження за проведенням позачергових парламентських виборів в Україні, що проходили 30 вересня 2007 року. Для координації їхньої діяльності було призначено 25 довгострокових спостерігачів, діяльність яких охоплювала всі області України. Спостерігачі ЕНЕМО слідували за всіма стадіями виборчого процесу в Україні, включаючи початкову стадію, сам процес голосування, підрахунок голосів, підсумовування результатів на виборчих дільницях дільничими виборчими комісіями. Спостерігачі ЕНЕМО слідували за відкриттям 195 виборчих дільниць, процесом голосування на близько 2000 дільницях і підрахунком голосів на 195 виборчих дільницях.

На думку ЕНЕМО, в Україні загалом у 2007 році під час проведення парламентських виборів не було помічено тиску чи будь-яких форм залякування виборців, політичних партій та блоків. За відсутності повідомлень про масові фальсифікації було однак виявлено багато випадків прогалин процедурного і організаційного характеру, пов'язаних із низькою якістю списків виборців і неоднорідним застосуванням нових норм виборчого законодавства.

Відкриття виборчих дільниць

У порівнянні з попередніми парламентськими виборами 2006 року, спостерігачі ЕНЕМО виявили покращення в організації процедури відкриття голосування та в діяльності дільничих виборчих комісій (ДВК). Результати наведені в таблиці.

<i>Початок голосування</i>	2007	2006
<i>Вчасно відкриті виборчі дільниці</i>	87,9 %	61,6 %
<i>Виборчі дільниці, відкриті з запізненням до 15 хв.</i>	9,2%	26,2 %
<i>Виборчі дільниці, відкриті з запізненням більше 15 хв.</i>	1,0%	12,2 %

<i>Оцінка діяльності ДВК (початок голосування)</i>	2007	2006
<i>Дуже добре</i>	44,6 %	26,2%
<i>Добре</i>	51,3%	57,4 %
<i>Погано</i>	3,0%	13,4 %
<i>Дуже погано</i>	1,0%	3,0 %

Списки виборців

Спостерігачі ЕНЕМО у своєму звіті про передвиборчий період висловлювали занепокоєння низькою якістю списків виборців. Найбільш явно проявивши себе в день виборів, неточності такого характеру (серйозні помилки в укладенні списків виборців) негативно вплинули на процес волевиявлення значної кількості громадян.

Хоча складно точно визначити кількість виборців, які у такий спосіб були позбавлені права голосу, обсяг проблеми може бути проілюстрований наявною великою кількістю повідомлень від громадян, які були виключені із списків або яким із подібних причин відмовляли у праві голосу. За даними короткострокових спостерігачів ЕНЕМО, проблеми такого характеру траплялися на 31% виборчих дільниць, на яких вони здійснювали свою місію.

ЕНЕМО також звертає увагу на випадки невідповідності рішень ДВК постановам та іншим актам окружних виборчих комісій (ОВК) у різних регіонах країни. Зокрема, маються на увазі проблеми щодо неточностей у врегулюванні питання виборців, що вирушили за кордон, та виключення зі списків тих, хто не повернувся в Україну за три дні до дня голосування. Деякі ДВК та ОВК однозначно виключали всіх, зазначених у списках, наданих органами прикордонної служби, у той час як інші ДВК і ОВК, навпаки, ігнорували надану їм інформацію і не виключали таких осіб із списків виборців. Крім того, деякі ДВК і ОВК відсилали зацікавлених громадян за відповідним рішенням суду.

Наведені нижче приклади можуть бути показовими щодо серйозності виявлених проблем. У Луганську на ДВК №22 і 24 (ОВК 108) дані про майже 20% громадян були внесені до списків виборців із помилками. Значна кількість неточностей у виборчих списках була також зафіксована в Черкасах (ДВК 30, ОВК 203), Луганську (ДВК 22 та 24 ОВК 180; ДВК 113 ОВК 110), Сумах (ДВК 10 ОВК 158; ДВК 43 ОВК 158), Харкові (ДВК 17 ОВК 180).

Незважаючи на застереження міжнародних спостерігачів з даного приводу на попередніх виборах, якість виборчих списків у 2007 році не покращилася. Нижче наведено порівняльну таблицю з парламентських виборів 2006 року.

Списки виборців (СВ)	Вибори 2007	Вибори 2006
<i>Зі списками не було особливих проблем</i>	69,4%	70,0%
<i>Деякі виборці не могли знайти себе у СВ</i>	27,8%	28,0%
<i>Значна кількість виборців не могла знайти себе у СВ</i>	2,8%	2,0%

Загальна оцінка процесу голосування

ЕНЕМО визнає покращення поведінки дільничних виборчих комісій під час процесу голосування на виборчих дільницях у порівнянні з парламентськими виборами 2006 року.

Оцінка роботи ДВК – ГОЛОСУВАННЯ	Вибори 2007	Вибори 2006
<i>ДУЖЕ ДОБРЕ</i>	41,9%	26,4%
<i>ДОБРЕ</i>	53,5%	62,8%
<i>ПОГАНО</i>	3,7%	9,5%
<i>ДУЖЕ ПОГАНО</i>	0,9%	1,3%

Процес підрахунку голосів

Порівняно з парламентськими виборами 2006 року, спостерігачі ЕНЕМО відзначили, що процес підрахунку голосів покращився. Згідно з доповідями короткострокових спостерігачів ЕНЕМО, не було зареєстровано ніяких суттєвих проблем, як було засвідчено вранці наступного дня після виборів. Виключенням був випадок, який стався в Луганську (ОВК 102, ДВК 99), під час якого члени ДВК порушили законний порядок, коли вони винесли

невикористані бюлетні та відривні талони із приміщення виборчої дільниці та заважали спостерігачам проводити спостереження за підрахунком голосів.

<i>Скарги</i>	<i>Вибори 2007</i>	<i>Вибори 2006</i>
<i>Не було жодних скарг щодо підрахунку голосів</i>	91,3%	80,4 %
<i>Були деякі незначні скарги</i>	8,7%	15,7 %
<i>Були деякі безпідставні скарги</i>	0,0%	1,3 %
<i>ДВК отримала змістовні скарги</i>	0,0%	2,6%

<i>Оцінка поведінки дільничних виборчих комісій ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ</i>	<i>Вибори 2007</i>	<i>Вибори 2006</i>
<i>ДУЖЕ ДОБРЕ</i>	45,3%	24,1%
<i>ДОБРЕ</i>	46,1%	51 %
<i>ПОГАНО</i>	7,9%	19 %
<i>ДУЖЕ ПОГАНО</i>	0,7%	5,9%

Голосування на дому

Незважаючи на деяке непорозуміння щодо процедури голосування на дому та дуже пізні рішення Центральної виборчої комісії (ЦВК) про застосування цих заходів, спостерігачі ЕНЕМО помітили, що не більше ніж 4,7% відвідувачів ДВК не змогли виконати правові норми.

Кількість членів ДВК

Незважаючи на те, що у своїй передвиборній доповіді ЕНЕМО звернула увагу на численні заяви про звільнення членів ДВК та можливість того, що ДВК не матимуть достатньої кількості членів чи залишаться без офіційного кворуму, більшість ОВК та ДВК все-таки мали достатню кількість членів, щоб працювати в день виборів.

Обмеження прав спостерігачів

Загалом виборчий процес був прозорим, і спостерігачам ЕНЕМО дозволили спостерігати за всіма стадіями виборчого процесу в день виборів. Проте спостерігачам в Одесі (ОВК 132, ДВК 136); Луганську (ОВК 175, ДВК 26); Кіровограді (ОВК 96, ДВК 134 та ОВК 96, ДВК 62) та Сумах (ОВК 158, ДВК 27) спочатку не дозволили заходити до виборчої дільниці.

Неправильне пломбування скриньок

Спостерігачі ЕНЕМО простежили деякі випадки неправильного пломбування скриньок чи неспроможність покласти контрольні листки до скриньок, як того вимагає закон. Такі прецеденти зазвичай фіксували неусвідомлення необхідних процедур членами дільниць, як у випадку, що відбувся на Волині (ОВК 60, ДВК 22). У даному випадку скриньки не були запломбовані, коли спостерігачі ЕНЕМО з'явилися до дільниці. Цю ситуацію було виправлено лише тоді, коли короткострокові спостерігачі вказали на це голови ДВК.

Неуповноважені особи на виборчих дільницях

Спостерігачі зафіксували окремі випадки незареєстрованих осіб, яких вважали за уповноважених, що впливали на діяльність ДВК чи виборців. Такі випадки потрібно ретельно дослідити, оскільки вони ставлять під сумнів роботу членів комісії та загрожують справедливості та прозорості виборчого процесу. Дані прецеденти були зафіксовані в Одесі (ОВК 138, ДВК 95) та на Закарпатті (ОВК 70, ДВК 7).

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЕНЕМО визнає зусилля українців відповідати міжнародним стандартам для проведення демократичних виборів. Однак щоб покращити правові основи виборчого процесу в Україні, ЕНЕМО пропонує наступні рекомендації:

- Переглянути процес реєстрації виборців, створити та підтримувати Центральний реєстр виборців, **щоб виконувати систематичні виправлення та оновлення.**
- **Право громадян України голосувати буде краще захищено**, якщо всі виборці, що мають право голосувати, будуть користуватись цим правом. Виборці, які перетинають кордон України, не повинні виключатися зі списків виборців.
- Своєчасно прийняти **Єдиний кодекс голосування**, які регулюватимуть вибори та референдуми в Україні. Цей кодекс **узгодить процедури кожного типу виборів та забезпечить стабільну й нормативну правову систему, яку можна прогнозувати.**
- Треба започаткувати процес **підбору штатних робітників та тренування офіційних представників адміністрації виборів**, щоб створити професійні та кваліфіковані виборчі органи, які мають адекватні фінансові ресурси та обладнання.

Місія хоче наголосити, що дана попередня доповідь не надає остаточної оцінки всьому виборчому процесу. ЕНЕМО зробить остаточну заяву лише після завершення підрахунку голосів, оголошення результатів та вирішень можливих скарг.

Звіт було написано англійською мовою, і саме ця версія є офіційною.

Європейська мережа організацій, що спостерігають за виборами (ЕНЕМО) є групою з 19 громадянських організацій 17 країн колишнього Радянського Союзу та Центральної і Східної Європи. Ці організації, що не належать до жодної партії, є провідними групами спостерігачів за виборами у своїх країнах. Усього організації-учасниці ЕНЕМО спостерігали за 200 виборами у своїх країнах, за більш ніж 100 виборами за кордоном та навчали понад 200 000 спостерігачів.

ЕНЕМО вже направляла декілька своїх місій до України. У 2004 р. ЕНЕМО організувала повномасштабну міжнародну місію спостереження за президентськими виборами. ЕНЕМО найняла 50 довготермінових спостерігачів, які спостерігали за передвиборчим періодом та трьома турами виборів по всій Україні. У місії було також задіяно 1000 короткотермінових спостерігачів для другого туру в листопаді та повторного другого туру в грудні. 21 листопада під час другого туру, результати якого було пізніше скасовано, спостерігачі ЕНЕМО дійшли висновку, що голосування «не відповідало волевиявленню українського народу». У 2006 р. ЕНЕМО організувала повномасштабну міжнародну місію спостереження за виборами у Верховну Раду України. 42 довготермінових та 340 короткотермінових спостерігачів відзначили великий прогрес – вільніші та чесніші вибори, незважаючи на недоліки в їхній організації. Восени 2006 р. ЕНЕМО організувала місію спостереження за виборами мерів у чотирьох українських містах. Звіти з цих місій та інша інформація містяться на сайті www.enemo.eu.